

چگونگی تاثیر فرهنگ بر اقدام به خودسوزی در زنان

چکیده

دریافت: ۱۳۹۴/۰۷/۰۶ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۹/۱۵ آنلاین: ۱۳۹۴/۱۱/۲۸

زمینه و هدف: درک بهتر چگونگی تاثیر فرهنگ بر خودسوزی می‌تواند در ارایه راهکارهای پیشگیری از آن مفید باشد. بنابراین این پژوهش با هدف تبیین چگونگی تاثیر فرهنگ بر اقدام به خودسوزی زنان انجام شد.

روش بررسی: این پژوهش با استفاده از رویکرد کیفی و از نوع تحلیل محتوای جهت‌دار و با مشارکت ۲۱ نفر از اقدام‌کنندگان به خودسوزی، خانواده‌های آن‌ها و کادر درمانی در شش ماهه اول سال ۱۳۹۲ در بیمارستان امام‌خیمینی (ره) کرمانشاه انجام شد. داده‌ها با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری شدند. مصاحبه‌ها ضبط و تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: درون‌مایه اصلی استخراج‌شده خرده‌فرهنگ خودسوزی بود، که در دو طبقه اصلی محدودیت فرهنگی با تاکید بر آداب و سنن ازدواج و مقبولیت فرهنگی با تاکید بر محاورات، معانی و همانندسازی فرهنگی خودسوزی طبقه‌بندی گردید.

نتیجه‌گیری: در خرده‌فرهنگ خودسوزی شرایطی وجود دارد که موجب بروز و ماندگاری اقدام به خودسوزی می‌شود. توجه به این شرایط در برنامه‌های پیشگیری از خودسوزی پیشنهاد می‌شود.

کلمات کلیدی: فرهنگ، خودسوزی، تحقیق کیفی، خودکشی.

لیبا رضایی^{۱*}، سید علی حسینی^۲
حمید رضا خانکه^۳، مهدی رصافیانی^۴
جلال شاکری^۵، حبیب‌اله خزایی^۱

۱- گروه روانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، بیمارستان فارابی، مرکز تحقیقات اختلالات خواب، کرمانشاه، ایران.

۲- گروه کار درمانی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران.

۳- گروه پرستاری، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران، ایران.

۴- گروه روانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، مرکز آموزشی درمانی فارابی، کرمانشاه، ایران.

* نویسنده مسئول: کرمانشاه، بلوار عسایر، مرکز آموزشی درمانی فارابی، مرکز تحقیقات اختلالات خواب

تلفن: ۰۸۳۳-۸۲۶۵۲۵۵

E-mail: rezaei.phd.ot@gmail.com

مقدمه

با وجود توافق پژوهشگران بر نقش فرهنگ به‌ویژه فرهنگ موجود در جوامع سنتی در بروز پدیده خودسوزی^۱، داده‌های مستند بر مبنای فرایند نظام‌دار وجود ندارد. به‌طور معمول بر مشاهدات و نقل‌قول‌های اقدام‌کنندگان به خودسوزی تاکید شده است. بنابراین بررسی تاثیر فرهنگ بر اقدام به خودسوزی می‌تواند در درک بهتر آن موثر باشد. از آنجا که پژوهش‌های کیفی از توانمندی بیشتری برای بررسی عمیق معانی ذهنی و سمبولیکی که در عمل و تعامل‌های فرهنگی وجود دارد، برخوردار هستند^۲، این پژوهش به شیوه کیفی به‌منظور تبیین ساختار فرهنگی اقدام به خودسوزی انجام شد.

روش بررسی

این پژوهش با استفاده از رویکرد کیفی و از نوع تحلیل محتوای جهت‌دار (Directed content analysis)^۳ و با کسب مجوز از کمیته اخلاق دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تهران در شش ماه اول سال ۱۳۹۲ در بیمارستان امام‌خیمینی (ره) کرمانشاه انجام شد.

مشارکت‌کنندگان در این پژوهش، ۲۱ نفر شامل ۹ زن اقدام‌کننده به خودسوزی (شش نفر متأهل و سه نفر مجرد با میانگین سنی ۲۶/۸±۸/۹) بستری در بیمارستان امام‌خیمینی (ره) کرمانشاه، شش نفر از اعضای خانواده آن‌ها (یک پدر، دو مادر، دو همسر و یک خواهر)، و شش نفر کادر درمانی (دو روانپزشک، دو روانشناس و دو پرستار)

به خودسوزی که زنان و دختران در شرایط مختلف از جمله دعوای خانوادگی برای بیان اعتراض از آن استفاده می‌کنند، معانی فرهنگی خودسوزی که خودسوزی را راهکار مناسبی در شرایط سخت زندگی مطرح کرده و موجب ایجاد حس ترحم در سایر افراد شده، و همانندسازی و تقلید از خودسوزی در افرادی که شرایط مشابهی دارند، از جمله مواردی بود که مشارکت‌کنندگان به آن اشاره داشتند. یک روانپزشک می‌گوید:

"نکته مهم دیگر در رابطه با خودسوزی، محاورات فرهنگی مربوط به آن است. تهدید به خودسوزی در این فرهنگ یک رفتار آموخته شده است که افراد به ویژه خانم‌ها در شرایط بحرانی از آن استفاده می‌کنند و این تهدیدها گاهی هم عملی می‌شود و گاهی هم ممکن است توسط سایر اعضای خانواده و یا اطرافیان مورد تقلید قرار بگیرد." (مشارکت‌کننده چهار)

بحث

یافته‌های این پژوهش، ضمن همسویی با مطالعات پیشین^۷ که بر نقش فرهنگ در خودسوزی تاکید دارند، بر خرده‌فرهنگ خودسوزی (Self-immolation sub culture) به‌عنوان درون‌مایه اصلی تاکید داشت. خرده‌فرهنگ که در مفاهیم جامعه‌شناسی به وجود ارزش‌ها و هنجارهای متفاوت با گروه اکثریت در یک جامعه اشاره دارد^۸ بیانگر این موضوع است که در فرهنگ مورد مطالعه گروه اقلیتی نیز وجود دارند که برخی آداب و رسوم آن‌ها می‌تواند در بروز پدیده خودسوزی موثر باشد. این مسئله به نوبه خود تبیین روشن‌تری را نسبت به مطالعات پیشین فراهم می‌سازد.

محدودیت فرهنگی که یکی از طبقات اصلی استخراج شده در این پژوهش بود، به آداب و رسوم مربوط به ازدواج، زندگی در خانواده گسترده، و زشتی طلاق اشاره داشت در بروز خودسوزی موثر بود. در واقع نقش این قید و بندها را باید در زمینه‌سازی برای بروز مشکلات خانوادگی جستجو نمود. مشکلات خانوادگی به‌عنوان یکی از علل اصلی اقدام به خودسوزی در مطالعات پیشین مطرح شده است.^{۷-۸} ازدواج سنتی و تصمیم‌گیری از جانب پدر می‌تواند یکی از علل نارضایتی از زندگی جدید باشد و در بروز احساس افسردگی، سرخوردگی، ناامیدی و تشدید مشکلات ارتباطی بین زن و شوهر

بودند که به‌طور هدفمند انتخاب شدند. تمایل به شرکت در پژوهش، تایید وضعیت روانی مناسب توسط پزشک معالج برای اقدام‌کنندگان به خودسوزی و حداقل پنج سال سابقه کار برای کادر درمان به‌عنوان معیار ورود در نظر گرفته شد. داده‌ها در این پژوهش با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته (Semi-structure) جمع‌آوری شد. مدت مصاحبه‌ها ۶۰-۲۰ دقیقه بود. مصاحبه‌ها ضبط شدند و با رویکرد کیفی با استخراج کدها، طبقه‌ها و درون‌مایه اصلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.^۹

یافته‌ها

درون‌مایه اصلی استخراج‌شده در این پژوهش خرده‌فرهنگ خودسوزی بود که به آداب، رسوم، سنن و باورها موثر در بروز خودسوزی اشاره داشت و در دو طبقه اصلی محدودیت فرهنگی و مقبولیت فرهنگی طبقه‌بندی گردید که در زیر به شرح آن‌ها پرداخته شد.

محدودیت فرهنگی: مشارکت‌کنندگان به مواردی مانند ازدواج سنتی که در آن پدر و برادر بزرگ‌تر تصمیم‌گیرنده اصلی ازدواج دختر هستند، زندگی در خانواده گسترده که تازه عروس مجبور است پس از ازدواج در کنار خانواده همسر زندگی کند و ناپسند بودن طلاق که زن مجبور است با وجود مشکلاتی که با همسر خود دارد، به زندگی با او ادامه دهد به‌عنوان محدودیت‌های فرهنگی اشاره کردند که موجب بروز احساس نارضایتی از زندگی و بیان این نارضایتی با اقدام به خودسوزی شد. یک اقدام‌کننده به خودسوزی می‌گوید:

"من شانزده سالم بود که با اصرار پدرم با یکی از اقوام ازدواج کردم، اول زندگیم پس از چهار ماه قهر کردم. یازده ماه قهر بودم، می‌خواستم طلاق بگیرم اما همه می‌گفتند اگه خاک زیرپای شوهرت را بخوری بهتر از اینه طلاق بگیری. بالاخره مجبور شدم برگردم و حالا پس از هشت سال و داشتن دو تا بچه چاره‌ای جز خودسوزی نداشتم." (مشارکت‌کننده هشت)

مقبولیت فرهنگی: براساس یافته‌های این پژوهش در خرده‌فرهنگ خودسوزی شرایطی برای مقبولیت و ماندگاری خودسوزی به‌عنوان یک راهکار قابل قبول وجود دارد. محاورات فرهنگی از جمله تهدید

خودکشی موثر باشد. از طرف دیگر معانی فرهنگی خودسوزی که خودسوزی را بیانگر میل واقعی به مردن و راهکاری برای رهایی از مشکلات غیرقابل حل زندگی معرفی می‌کند در ایجاد نگرش مثبت به خودسوزی و مقبولیت آن موثر می‌باشند. در نهایت همانندسازی فرهنگی که به تقلید افراد از یکدیگر در اقدام به خودسوزی اشاره دارد از جمله عوامل موثر در مقبولیت فرهنگی و تکرار خودسوزی می‌باشد. بنابراین به نظر می‌رسد، مقبولیت فرهنگی خودسوزی موجب می‌گردد تا خودسوزی به عنوان یک شیوه پذیرفته شده مورد توجه قرار بگیرد که به نوبه خود با روند تکرارپذیر خودسوزی همراه است. بنابراین توجه به عوامل موثر در مقبولیت فرهنگی خودسوزی در برنامه‌های پیشگیری ضروری می‌باشد.

خرده‌فرهنگ خودسوزی با اعمال محدودیت‌های مربوط به آداب و رسوم ازدواج زمینه و مقبولیت ناشی از محاورات کلامی، معانی فرهنگی و همانندسازی فرهنگی در بروز خودسوزی موثر است.

سپاسگزاری: این مقاله بخشی از پایان‌نامه تحت عنوان "تبیین فرایند اقدام به خودسوزی با رویکرد کاردرمانی" در مقطع دکترای تخصصی در سال ۱۳۹۲ و با کد ۲۳۸-۴۰۰ می‌باشد که با حمایت دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تهران انجام شده است.

موثر باشد. زندگی در خانواده گسترده که با شرایطی مانند عدم استقلال در تصمیم‌گیری‌های زندگی، دخالت دیگران در روابط تازه عروس و شوهرش و تحمیل وظایف و نقش‌هایی مانند انجام تکالیف منزل پدرشوهر همراه است به نوبه خود در بروز نارضایتی از زندگی موثر می‌باشد. در نهایت ناپسند بودن طلاق که راه بازگشت به منزل پدری را بر روی دختر می‌بندد از جمله موارد موثر بر اقدام به خودسوزی به عنوان راه چاره برای گریز از شرایط نامطلوب زندگی می‌باشد. بنابراین مداخلات آموزشی در جهت تعدیل این قید و بندها ضروری است.

طبقه دیگری که در این پژوهش استخراج گردید مقبولیت فرهنگی بود که با تاکید بر محاورات فرهنگی مربوط به خودسوزی، معانی فرهنگی و همانندسازی فرهنگی بر پذیرفته بودن خودسوزی به عنوان یک شیوه خودکشی اشاره داشت و در پژوهش‌های پیشین به آن اشاره‌ای نشده است. Farmer و Rhode عنوان می‌کنند که مقبولیت اجتماعی در انتخاب یک شیوه برای اقدام به خودکشی لازم می‌باشد.^۹ محاورات فرهنگی بیانگر استفاده از تهدید به خودسوزی به عنوان راهکاری برای بیان خواسته‌ها و یا کنترل محیط می‌باشد. این امر می‌تواند در مقبولیت و ماندگاری خودسوزی به عنوان یک شیوه

References

1. Laloë V. Patterns of deliberate self-burning in various parts of the world. A review. *Burns* 2004;30(3):207-15.
2. Corbin JM, Strauss A. Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria. *Qualitative Sociology* 1990;13(1):3-21.
3. Rezaie L, Schwebel DC. Research priorities for suicide by self-immolation: beyond quantitative approaches. *Burns* 2013;39(3):536.
4. Graneheim UH, Lundman B. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Educ Today* 2004;24(2):105-12.
5. Sazegara P. looking to Sociology with an Emphasis on Culture. 1st ed. Teheran: Kavir Publishing Co., 1998. [Persian]
6. Ahmadi A, Mohammadi R, Stavrinou D, Almasi A, Schwebel DC. Self-immolation in Iran. *J Burn Care Res* 2008;29(3):451-60.
7. Rezaie L, Khazaie H, Soleimani A, Schwebel DC. Is self-immolation a distinct method for suicide? A comparison of Iranian patients attempting suicide by self-immolation and by poisoning. *Burns* 2011;37(1):159-63.
8. Rezaie L, Khazaie H, Soleimani A, Schwebel DC. Self-immolation a predictable method of suicide: a comparison study of warning signs for suicide by self-immolation and by self-poisoning. *Burns* 2011;37(8):1419-26.
9. Farmer R, Rohde J. Effect of availability and acceptability of lethal instruments on suicide mortality. An analysis of some international data. *Acta Psychiatr Scand* 1980;62(5):436-46.

Exploration of how culture influences on attempting suicide by self-immolation among women

Leeba Rezaie Ph.D.^{1*}
Seyed Ali Hosseini Ph.D.²
Hamid Reza Khankeh Ph.D.³
Mehdi Rassafiani Ph.D.²
Jalal Shakeri M.D.⁴
Habibolah Khazaie M.D.¹

1- Department of Psychiatry, Sleep Disorders Research Center, Kermanshah University of Medical Sciences, Kermanshah, Iran.

2- Department of Occupational Therapy, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences (USWR), Tehran, Iran.

3- Department of Nursing, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences (USWR), Tehran, Iran.

4- Department of Psychiatry, Kermanshah University of Medical Sciences, Kermanshah, Iran.

* Corresponding author: Davlat Abad Blvd., Farabi Hospital, Department of Psychiatry, Sleep Disorders Research Center, Kermanshah University of Medical Sciences, Kermanshah, Iran.
Tel: +98 833 8265255
E-mail: rezaie.phd.ot@gmail.com

Abstract

Received: 28 Sep. 2015 Accepted: 06 Dec. 2015 Available online: 17 Feb. 2016

Background: Self-immolation is a common method for suicide among women in developing countries. Culture is considered as an influential factor for attempting suicide by self-immolation. Better understanding of the influence of culture will be useful to develop specific prevention strategies. Therefore, the study aimed to explore how the culture can influence on attempting suicide by self-immolation among women.

Methods: The study was performed by a qualitative approach using directed content analysis in Imam Khomeini Hospital, Kermanshah, Iran, 2011- 2013. Our participants were selected purposefully among patients who attempted suicide by self-immolation (n= 9), their relatives (n= 6), and treatment staff (n= 6). We used semi-structure interview for data gathering. The interviews were tape recorded and transcribed. Then, transcribed interview was analyzed by constant comparison.

Results: The main extracted theme was self-immolation sub-culture. Two main categories and 6 sub- categories were also emerged that explored the effect of culture on attempting suicide by self-immolation. The main categories were cultural restriction, and cultural acceptance. Marriage- divorced related traditions, living in extended family, and cultural conversations and cultural meanings of self-immolation were among extracted sub-categories. The category of cultural restriction described the role of culture in the occurrence of family conflicts as a predictor of attempting suicide by self-immolation, and cultural acceptance, the second category, explained how self-immolation is accepted as a method of choice of suicide in the understudied culture.

Conclusion: Our finding showed that subculture of self-immolation provides influential conditions for attempting suicide by self-immolation. According to the findings, cultural restriction may facilitate conditions to occurrence of attempting self-immolation, and cultural acceptance provides conditions to perdurability of self-immolation as a method of suicide. Considering these conditions is recommended in designing prevention programs.

Keywords: culture, qualitative research, self-immolation, suicide.